

Reducționismul ideologic

„Lipsirea Economiei de colaborarea cu ideologiile ar transforma-o într-un rețetar alchimic al avuției, o știință a laboratorului individual unde lumina nu se aprinde pentru că ar compromite fertilitatea întinericului.”

Forma cea mai controversată de parcimonie – ca expresie a neoreducționismului postmodern – este construirea analizelor în autosuficiența ipotezelor teoriei *mainstream*. Extensia comunității științifice care practică ideile acestei teorii, oricare ar fi ea și oricând s-ar fi aflat aceasta în poziția tutelară, a însemnat o exagerare, atât prin referințe, favorabile sau nu, cât și prin fluxul de abordări ce configurează politicile economice. Convenționalismul metodologic este în sine simplificator, dar când vine dinspre o singură teorie atinge forme excesive.

Aici nu este vorba doar de faptul că o teorie ocupă epicentrul conceptualizării în economie, ci și de faptul că alternativele sunt periferizate în funcția lor de contrazicere a adevărilor absolutizate partizan. Uniformizarea referențială destramă în această situație contraargumentul rațional. Pe calea discursului deductiv se insinuează ideologia. Reflexul său social este totalitar.

Tendință aproape immanentă cercetării în Economie, contaminarea ideologică are surse multiple, deși importante par să fie două: prima, orgoliul aplicării soluțiilor unei analize pentru a i se recunoaște valabilitatea practică și, a doua, dependența structurilor instituționalizate ale cercetării de finanțarea ordonată politic. În fapt este vorba despre aversul și reversul aceleiași monede, natura umană, a cărei circulație străbate magistralele condiției umane (muncă, lucru, acțiune) în formulă tranzacțională. Economicianul mînat de notorietate cu orice preț, inclusiv moral, și sistemul societal axat pe raționalitatea pieței, cu deosebire în privința alegerilor publice, sunt părțile aceluiasi mecanism al compromisului preferat de ideologii.

La intersecția interesului economicianului pentru accesul la logistica oficială, aferentă instituțiilor politice (pentru promovarea și trăirea cotidiană a notorietății), cu interesul sistemelor puterii pentru cauționarea științifică a liniei lor de conduită se instalează convertirea ideologică a demersului rațional.

Funcționarea acestei convecții are caracter istoric și ia valori paroxistice în epocile în care se manifestă preferința pentru teorii societale unidimensionate perfect. Exemplul de manual cu experimentul socialist nu este nici singurul și, din păcate, nici primul și nici ultimul.

Construcțiile societale pe un singur criteriu ordonator, aplicat invariabil la configurarea structurii funcționale și a contextului de supradeterminare randamentală a gestiunii puterilor, își găsesc în teoria capitalismului corporatist, bunăoară, o actualizare de chinogramă. Cercetarea economică se focalizează strict pe nuanțele acestei perspective teoretice, ieșită din parcimonia ideologică de ultimă oră, căutând calea scurtă a notorietății impuse. Întreaga arhitectură a confirmării rezultatelor cogniției economice lucrează pentru încurajarea ca tendință a cercetărilor inspirate de obiectivele acestei teorii societale. Pentru a fi în cărți, cum se spune destul de simptomatic, nu există decât calea conformării la trend și mulți ajung să procedeze în consecință.

Problema dacă poate fi ocolită această cale rămâne nebuloasă, oricum până acum nu sunt recunoscute soluții corecte. Este adevărat că nu poate fi tranșată foarte exact specificitatea demersului cognitiv, reflexivitatea procesului ca atare este inextricabilă, ceea ce este rațional neputând fi radical separat de ceea ce este emoțional în judecarea cauzelor și scopurilor individuale. Nu se poate exercita o cunoaștere ruptă definitiv de reflexele condiționate emoțional ale subiectivității, cu atât mai greu de cele ale intersubiectivității tranzacționale privind roluri și statusuri.

Este aici de constatat un fel de blestem prometeic, cercetarea economică rămânând veșnic înlănțuită de stânca dură a reduționismului ideologic. La drept vorbind, Economia nu poate să iasă de sub presiunea timpului său. Științificitatea ei vine pe un traseu special, în bună parte lustruit și de tălpile intereselor politice. Din acest punct de vedere este întemeiată logic denumirea de Economie Politică dată științei economice.

Gradul de științificitate privește o dublă măsură: realismul problemei căreia i se propun soluții și efectul de bunăstare generat de soluționare. În situația tratării unor probleme a căror rezolvare înseamnă efecte cu altă consistență, deși pare că se trădează poziția științei, rămâne să se evalueze relevanța consecințelor propagate din perspectivele sociologiei sau politologiei.

Într-un fel sistemic toate științele sociale concură la înțelegerea universului antropocentric.

Cumva neobișnuit pentru experiență nu trebuie să se opereze cu sensul limitat randamental al contribuției cognitive a Economiei pentru a i se conserva acesteia calitatea de știință. Raportată la aliniamentele condiției umane funcția de raționalitate a Economiei se judecă în termenii substanțiali specifici muncii, lucrului și acțiunii, adică randamentul se măsoară concret. În acest teritoriu Economia este experimentală, iar fenomenologia ei este praxiologică.

Altfel arată sensurile efectelor cognitive când Economia operează în universul fluid al naturii umane, unde funcția de raționalitate vizează categorii ale înțelegerii și explicației, se încarcă cu abstracții și se asociază cu celelalte forme ale cunoașterii complexității socialului, fie ele interesate de adevăr materializabil, de rețete de control al puterii sau de motivația plurivalentă a comportamentelor umane. Lipsirea Economiei de colaborarea naturală cu ideologiile ar transforma-o într-un rețetar alchimic al avuției, o știință a laboratorului individual unde lumina nu se aprinde pentru că ar compromite fertilitatea întinericului.

Singura vocație ce trebuie să fie mereu reconfirmată este ca Economia să întrevadă sursele alternative de lumină. Ea rămâne pe deplin în roba științei atât timp cât face vizibilă simplificarea ideologică a realității și nu sufocă accesul la diversitatea mijloacelor de realizare a funcției randamentale. Trebuie să arate, totodată, calea pe care avuția rămâne sursa generatoare de bunăstare testată după legea numerelor mari.

Orice teorie care structurează temporar mecanismele operaționale ale componentelor condiției umane are semnificație episodică, șirul infinit al faptelor randamentale fiind compus din submulțimile performanțelor antitetice ale naturii umane.

Marin Dinu